

Bíblia i imperfecció

Perico Pastor

Pintor. Il·lustrador de la Bíblia interconfessional

«Així, doncs, tant si menges com si beves, com si feu una altra cosa, feu-ho tot a glòria de Déu». I Co, 10,31

LA PRIMAVERA DEL 2006 VAIG REBRE L'ENCÀRREC, de part d'Enciclopèdia Catalana, d'il·lustrar la Bíblia: un repte irresistible, per la diversitat dels llibres que componen el Llibre i que obliguen l'artista a utilitzar un ventall amplíssim d'estils i de recursos gràfics.

Il·lustrar és llegir. Ningú no ha dit mai que la Bíblia sigui fàcil de llegir, però jo, confiat en els records d'una infantesa banyada en Història Sagrada, i que es delia per retornar a aquells passatges que encara recordava com rondalles, no podia imaginar la duresa d'alguns, ni la complexitat d'altres.

Les dues il·lustracions que obren aquesta Bíblia —el *caos* primigeni, i el *fiat lux*— van aparèixer, espontànies, tot just arribat al meu estudi, després de la primera entrevista, i, un cop engegat el projecte, les il·lustracions del *Gènesi* i la primera part de l'*Èxode* van fluir d'una manera natural i sense especials entrebancs fins al final d'aquella primavera del 2006.

En tornar de les vacances familiars vaig continuar la lectura de l'*Èxode*, i vaig ensopegar amb els primers textos normatius de la Bíblia, i amb el canvi d'estil que conforma la resta del *Pentateuc*. Va ser

Aquests llibres [del *Pentateuc*] eriçats d'imprecacions, abrusats per la passió, desolats pels desenganys, banyats per la llum dolça de les reconciliacions i les esperances, són un esplèndid mirall literari on es reflecteix la llarga caminada pel desert.

com una tempesta que devastés una caravana en el desert. Es tractava d'una normativa minuciosa, reiterativa fins a l'extenuació, obsessiva fins al deliri, que rebufa pàgina rere pàgina sobre la narrativa, i que sembla, per moments, sepultar-la, fins que no treu el cap per descriure els càstigs, les recompenses, les còleres i les reconciliacions que salpebren els inicis d'una relació apassionada i ferotge entre Jahvè i el seu poble.

Il·lustrar és llegir: jo vaig llegir escrupolosament totes les llistes de manaments, majors, menors i ínfims que m'hauria saltat amb alegria, i no cal dir que el meu dolor, la meva irritació, la meva còlera, sovint eren tan intenses com les del text. Va ser una de les lectures més hostils de la meua vida de lector impenitent, però s'havia de fer, i estic content d'haver-ho fet.

Primer, perquè aquestes llibres eriçats d'imprecacions, abrusats per la passió, desolats pels desenganys, banyats per la llum dolça de les reconciliacions i les esperances, són un esplèndid mirall literari on es reflecteix la llarga caminada pel desert.

Segon i sobretot, perquè aquesta tensió entre rauxes apassionades i normativa va iniciar una reflexió sobre la creació i la perfecció —amb majúscules, i amb minúscules— que encara dura.

Hi ha una tensió deliberada entre el rigor de les normes —minucioses, implacables— i la manera com es recompensa la conducta dels personatges més estimats del Llibre. Per exemple, Nadab i Abihu, fills d'Aaron són fulminats pel foc de Déu «per oferir davant del Senyor un perfum estrany, que ell no els havia manat» (Lv 10,1). No dec ser el primer a quedar-se sense respiració davant del rigor d'un Déu que fulmina aquests dos incompetents en presència del seu pare

Aquesta tensió entre rauxes apassionades i normativa va iniciar una reflexió sobre la creació i la perfecció —amb majúscules, i amb minúscules— que encara dura.

i el seu oncle, ni el primer a quedar astorat quan, unes pàgines després, el mateix Deu perdona les reiterades faltes del seu estimat David. Perquè una cosa és la indulgència que sentim per la passió del Rei per Betsabé, i una altra l'horror que ens produeix la deliberada determinació amb què David envia el marit de Betsabé, el fidelíssim Uries, a morir al front.

El que és sorprenent no és que els humans siguem incapaços de seguir el reglament tal com el detallen quatre dels cinc llibres del *Pentateuc*, sinó que aquest afany de legislar la perfecció estigui inscrit en un context en què el rigorós compliment de la normativa no és particularment recompensat. Ni tan sols detallat: i aquest és, des del punt de vista de la narració, el veredictes definitiu,

Adam no és, certament, perfecte —assenyalem, però, que el seu gran pecat va ser precisament, l'afany de perfecció: voler agafar la dreuera del fruit prohibit per arribar a la Saviesa. Ni ho són, evidentment, Jacob, Noè, Judà, Job o David. Alguns personatges, com Samuel, o el bon Josep, pare de Jesús, són entranyables per la seva bondat, més que per la seva perfecció, i, de fet, si Samuel té dos llibres, és perquè la seva bondat és un teló de fons sobre el qual es dibuixa el drama de la fi dels jutges i l'inici de la monarquia.

Josep, fill de Jacob, és potser, dels personatges descrits, el que més s'aproxima a la perfecció, però no he trobat mai, des que em va aparèixer a la Història Sagrada fa més de cinquanta anys, un sol lector que no senti, íntimament, les mateixes ganes d'escanyar-lo que els seus germans.

Salomó sí que és perfecte: és la Saviesa, la Bellesa, la Riquesa... però a penes *surt* al Llibre: el seu gruix narratiu és ínfim, comparat amb la densitat, la carnositat, del de David, i la major part del seu relat és una descripció de les moltíssimes coses que va fer, totes bé. La

No sembla que el Llibre senti una particular debilitat per aquells, precisament, que aconpleixen les normes d'una manera escrupolosa però mecànica, buida de la seva humanitat (recordem el trist paper que fan els fariseus en el Nou Testament). Els herois de la Bíblia no son heroics, sinó humans, fal·liblement humans, és a dir, lliures i, per tant, responsables.

mitja pàgina final, però, parla dels seus pecats, els fruits prohibits que va menjar estimant dones i déus aliens, i el veredict: «...el seu cor ja no era tot sencer del Senyor, el seu Déu, com ho havia estat el del seu pare David.» (1Re, 11,4). Queda, és clar, el *Cohèlet* —l'*Eclesiastès*— com el tractat insuperable sobre la distància insalvable que hi ha entre el dalt i el baix, entre la perfecció i nosaltres.

Està bé que en un llibre que parla de la relació entre Déu i els homes, les nostres imperfeccions hi siguin detallades. Hom esperaria, però, que la genealogia del Crist fos impol·luta, que tots els que la conformin siguin irreprotxables; com a mínim que no hi hagi, entre els seus avantpassats, ningú que hagi comès una infracció greu a les normes. No es pot dir que Jacob jugui gaire net amb les de la primogenitura, però a l'hora de la primera elecció seriosa, no serà Josep l'avantpassat de Jesús (de fet, no se'n parla gaire, dels descendents de Josep) sinó Judà; i no ho serà Xelà, fill legítim de Judà amb Xua, sinó Peres (Gn, 38,29), també dit Fares (Mt, 1,3), fruit de la seva relació incestuosa amb la seva jove, Tamar. Rut, besàvia de David, és forastera. David és el fill predilecte de Déu: és qui la fa més grossa, però els seus penediments són absoluts, incondicionals (és veritat que «el seu cor és tot sencer del Senyor»). El seu fill Salomó, el savi, el model, l'avantpassat de Jesús, no és fill de la seva dona legítima, Michal, filla de Saül: és fruit de l'adulteri amb Betsabé, a més de ser ell mateix apòstata en la seva vellesa, per amor de dones estrangeres...

Ni sembla tampoc que el Llibre senti una particular debilitat per

Generalment s'identifica també l'Art amb la perfecció, amb la recerca de la perfecció, o de la seva manifestació plàstica, la bellesa. Jo no crec que sigui aquesta l'essència del meu ofici, sinó la creació d'imatges que es poden compartir, de símbols, cosa que implica capbussar-se en allò que tenim en comú, en la nostra humanitat (la «milk of human kindness» de què parla Shakespeare) sense pretendre crear *ex nihilo* sinó pastar aquest fang fins que aconseguim donar-li un alè de vida, fins que aconseguim que respiri.

aquells, precisament, que compleixen les normes d'una manera escrupolosa però mecànica, buida de la seva humanitat (recordem el trist paper que fan els fariseus al Nou Testament). Els herois de la Bíblia no són heroics, sinó humans, falliblement humans, és a dir, lliures i, per tant, responsables. Responsables del bé i del mal que fan, voluntàriament; lliures i responsables fins a discutir amb Ell —que té una feblesa per aquells (Moisès, Jonàs, Job), que li planten cara, i no perdona (Onan, Nadab, Abihú...) aquells que no discuteixen però malmeten d'amagat la seva llavor, o fan les coses importants sense parar-hi atenció, sense *voler*.

De fet, la perfecció, en la Bíblia, no existeix, i la santedat no és un estat a part, sinó una immersió total en la condició humana: és feta de les nostres imperfeccions. Com la gràcia dels prestidigitadors, que desapareixeria si tinguessin efectivament el poder de fer desaparèixer les coses, o la dels atletes, que no existiria si la gravetat no els afectés, Samuel, David, Job, Moisès són qui són, precisament, perquè accepten absolutament el que són, el que som.

Generalment s'identifica també l'Art amb la perfecció, amb la recerca de la perfecció, o de la seva manifestació plàstica, la bellesa. Jo no crec que sigui aquesta l'essència del meu ofici, sinó la creació d'imatges que es poden compartir, de símbols, cosa que implica cap-

bussar-se en allò que tenim en comú, en la nostra humanitat (la «milk of human kindness» de què parla Shakespeare) sense pretendre crear *ex nihilo*, sinó pastar aquest fang fins que aconseguim donar-li un alè de vida, fins que aconseguim que respiri. Que la gent, en veure la imatge d'un paisatge, d'un objecte familiar, el vegi de nou, entengui el sentit d'aquesta paraula, de l'infinit missatge del Creador que era el món per als cabalistes. Que una lectura obligadament atenta de la Bíblia era un exercici de disciplina i de meditació amb el cap i les mans, i la manera de situar precisament la meva feina, és el que devia intuir ara fa quatre anys, quan vaig acceptar l'encàrrec d'Enciclopèdia Catalana.